

नारायणहिटी दरबार संग्रहालयको परिसरमा क्यान्टिन/क्याफेटेरिया संचालन सम्बन्धी
अध्ययन एवं छानविन प्रतिवेदन- २०७८

श्रीमान् सचिवज्यू,

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय,

सिंहदरबार काठमाण्डौ ।

पुस्ता २१/०१/२०७८
मिति २०७८/१२/२६

विषय: अध्ययन तथा छानविन प्रतिवेदन पेश गरिएको ।

श्रीमान् सचिवज्यू
पेश गर्ने

प्रस्तुत विषयमा यस मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको नारायणहिटी दरबार संग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक
व्यवस्थापन तथा संचालन विकास समितिको परिसरमा क्यान्टिन/क्याफेटेरिया संचालन गर्न दिएको विषयमा
अध्ययन तथा छानविन गरी देहाय बमोजिम यो नारायणहिटी दरबार संग्रहालयको परिसरमा
क्यान्टिन/क्याफेटेरिया संचालन सम्बन्धी अध्ययन एवं छानविन प्रतिवेदन- २०७८ पेश गरेका छौं ।

देहाय:

१. समितिको गठन, क्षेत्राधिकार तथा कार्यसूची

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको प.सं. ०७८।०७९ च.नं. ४१४ मिति
२०७८।०९।२२ को पत्रबाट नारायणहिटी दरबार संग्रहालयको परिसरमा क्यान्टिन/क्याफेटेरिया
संचालन गर्न दिइएको विषयमा विस्तृत छानविन गरी ठोस राय एवं सुझाव सहितको प्रतिवेदन निर्णय
भएको मितिले ३(तीन) दिन भित्र पेश गर्न नेपाल सरकार (मा.मन्त्रीस्तर) को मिति
२०७८।०९।२२ को निर्णय अनुसार सहसचिव श्री होम प्रसाद लुइटेलको संयोजकत्वमा तपसिल
बमोजिमको छानविन समिति गठन भएको थियो ।

तपसिल:

१. संयोजक - सहसचिव श्री होम प्रसाद लुइटेल, सं.प. तथा ना.उ. मन्त्रालय, सिंहदरबार ।
२. सदस्य - उपसचिव श्री टेक नारायण पौडेल, सं.प. तथा ना.उ. मन्त्रालय, सिंहदरबार ।
३. सदस्य - उपसचिव श्री सूर्य मणी गौतम, सं.प. तथा ना.उ. मन्त्रालय, सिंहदरबार ।
४. सदस्य - उपसचिव श्री पुरुपोत्तम खतिवडा, सं.प. तथा ना.उ. मन्त्रालय, सिंहदरबार ।
५. सदस्य सचिव - शाखा अधिकृत श्री टंक बहादुर नेगी, सं.प. तथा ना.उ. मन्त्रालय, सिंहदरबार ।

२. अध्ययन तथा छानविनको समयसीमा

वुँदा नं. १ को क्षेत्राधिकार तथा कार्यसूची बमोजिम छानविन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न तीन दिनको समयावधि
प्राप्त भएको थियो । अध्ययन एवं छानविनको विषयवस्तुको दायरा फराकिलो रहेको, धेरै विषय क्षेत्रहरू
अध्ययन, अवलोकन गरी छानविन एवं निष्कर्षमा पुग्न पर्ने परिप्रेक्ष्यमा तीन दिनको समय अत्यधिक न्यून
रहेको महसुस हुँदाहुँदै पनि तोकिएको समयसीमा भित्र छानविन कार्य सम्पन्न गर्नु पर्ने परिस्थितिमा सबै

श्रीमान् सचिवज्यू

विषयबस्तुको गहिराईमा पुगी विस्तृत छानविन एवं विश्लेषण गरी अध्ययन गर्ने कार्य समय अभावका कारण कठिन रह्यो । यस समितिका सदस्यहरूसंग ऐतिहासिक, पुरातात्विक एवं सांस्कृतिक विज्ञता नभएकाले विषयगत गहिराइमा नपुगेको पनि हुन सक्दछ । यद्यपी सम्बन्धित विकास समितिबाट प्राप्त भएका निर्णय एवं कागजातहरूको अध्ययन, उक्त विकास समितिका कार्यकारी निर्देशकसंग गरिएको लिखित सोधपुछ, प्राविधिक रुपमा अध्ययन एवं छानविन गर्न पुरातत्व विभागका इन्जिनियरबाट लिइएको सहयोग एवं छानविन समितिको बैठकमा भएका छलफल एवं निर्णयहरू, संग्रहालय सम्बन्धी विद्यमान गठन आदेशको अध्ययन, सम्बन्धित विकास समिति एवं संग्रहालयको स्थलगत अवलोकनबाट प्राप्त भएका सूचनाका आधारमा विश्लेषण गरी यो अध्ययन एवं छानविन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

३. छानविन समितिबाट भएका निर्णयहरू

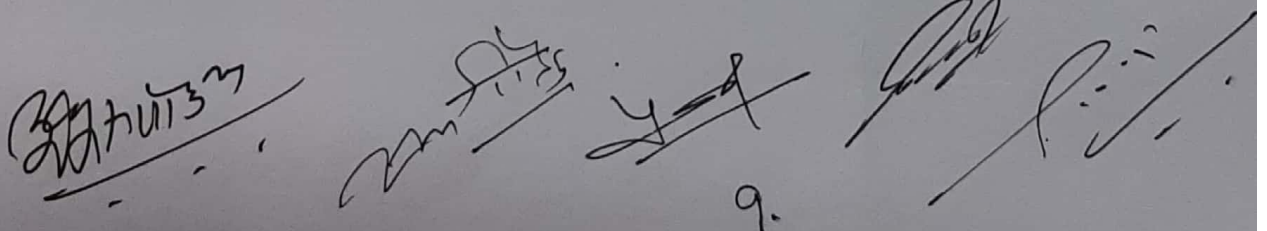
नारायणहिटी दरबार संग्रहालय परिसरमा क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन गर्न दिएको विषयमा छानविन गर्न यस मन्त्रालयबाट कायदिश प्राप्त भए पश्चात यस विषयमा छानविन समितिबाट देहायका निर्णयहरू भएका छन् ।

मिति २०७८/०९/२२ का निर्णयहरू:

१. संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको प्रशासन च.नं. ४१४ मिति २०७८/०९/२२ को पत्रबाट गठन भएको समिति र कार्यसूचीका बारेमा जानकारी लिई विषयवस्तुमा छलफल गरियो ।
२. नारायणहिटी दरबार संग्रहालयको परिसरमा क्यान्टिन संचालन गर्न दिइएको विषयमा छानविन एवं अध्ययन गर्न देहायका कागजातहरू माग गर्ने:

तपसिल:

१. क्यान्टिन निर्माण गर्ने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयबाट भएको स्वीकृति एवं सहमति
  २. जारी गरिएको सार्वजनिक सूचना
  ३. जग्गा मूल्यांकन सम्बन्धी कागजातहरू
  ४. नक्सा पास सम्बन्धी कागजातहरू
  ५. सम्झौता सम्बन्धी कागजातहरू
  ६. बोलपत्र सम्बन्धी कागजातहरू
  ७. यससंग सम्बन्धित विकास समितिबाट भएका अन्य निर्णयहरू
  ८. सम्बन्धित अन्य कागजातहरू भए सो समेत
३. समितिका सदस्यहरूबाट फिल्ड निरीक्षण गर्ने ।
४. नारायणहिटी दरबार संग्रहालयभित्र क्यान्टिन/क्याफेटेरिया रहेको स्थानमा हालको संरचना निर्माण हुनु अघि क्यान्टिनको संचालन गर्ने प्रयोजनको लागि संरचना भएको भए सोको विवरण माग गर्ने ।
५. नारायणहिटी दरबार संग्रहालयभित्र कुनै संरचना निर्माण गर्न वा व्यापार व्यवसाय संचालन गर्न वा संग्रहालयमा रहेका पुरातात्विक वस्तुहरूको संरक्षणमा भए गरेका अध्ययन प्रतिवेदनहरू उपलब्ध गराउन अनुरोध गर्ने ।
६. निर्माण कार्य हाल सञ्चालन भइरहेको छ वा स्थगित भएको छ जानकारी माग गर्ने ।

७. समितिको आमन्त्रित सदस्यको रूपमा पुरातत्व विभागमा कार्यरत इन्जिनियर सुन्दर खनाललाई आमन्त्रण गर्ने निर्णय गरियो ।

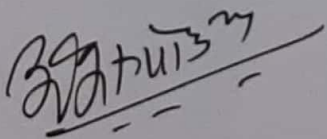
मिति २०७८/०९/२४ का निर्णयहरू:

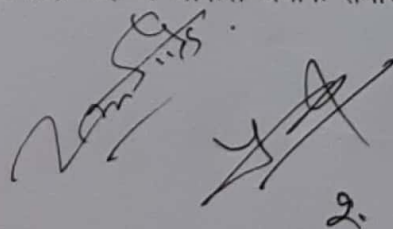
निर्णय नं १. निम्न व्यहोराका प्रश्नावलीहरूको जवाफ कार्यकारी निर्देशक श्री भेषनारायण दाहाल मार्फत माग गर्ने निर्णय गरियो ।

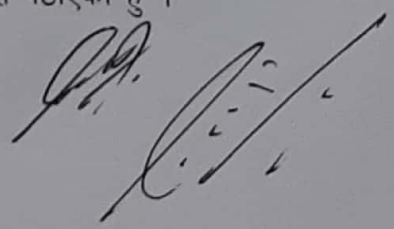
छानविन समिति मार्फत नारायणहिटी दरवार संग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा संचालन विकास समितिका कार्यकारी निर्देशक श्री भेषनारायण दाहाललाई सोधपुछ गर्न तयार गरिएका प्रश्नावलीहरू

१. साविक क्याफेटेरिया संचालन गर्दा क्याफेटेरियाले प्रयोग गर्न पाउने क्षेत्रफल र स्थानको सीमांकन कहिले, के कसरी भएको थियो ? र कति हो ?
२. साविक क्याफेटेरिया भाडामा दिने विषयमा कायम भएको भाडा दर न्यून भएको गुनासो रहिरहेको अवस्थामा तोकिएको भाडा दर उपयुक्त छ छैन ? भाडादर निर्धारणका आधारहरू के के थिए ? भाडादरका विषयमा कुनै निर्णय भएको भए निर्णय सहित व्यहोरा खुलाइदिनुहोला ।
३. नारायणहिटी दरवार संग्रहालय भित्र व्यापारिक प्रयोजनका लागि निजी क्षेत्रबाट संरचना निर्माण गर्न मिल्छ, मिल्दैन ? यस विषयमा हालसम्म के कस्ता अध्ययनहरू भएका थिए ? अध्ययनको निष्कर्ष के थियो ?
४. हाल निर्माण कार्यको वर्तमान अवस्था के कस्तो रहेको छ ? समिति र दोस्रो पक्षबीच मिति २०७७।९।१७ मा भएको संझौता बमोजिम दोस्रो पक्षले उक्त स्थानमा स्थायी वा अस्थायी संरचना निर्माण गर्न पाउने हो वा होइन ?
५. हाल निर्माणाधीन संरचनाहरूले के कति क्षेत्रफल ओगटेको छ ? निर्माणाधीन संरचनाहरू र सीमाना सहितको जम्मा क्षेत्रफल उल्लेख गर्नुहोला ।
६. संग्रहालयको गठन आदेशको दफा ४ र दफा ८ को ज बमोजिम हाल निर्माणाधीन संरचनाहरूका विषयमा मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृती प्राप्त भएको छ वा छैन ?
७. समितिको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा निजी क्षेत्रबाट हाल संरचना निर्माण भइरहेको अवस्थामा तहाँ समितिबाट अनुगमन निरीक्षण भयो भएन ?
८. हालै थप निर्माणाधीन संरचनाहरूको निर्माण गर्न आधिकारिक निकायबाट नक्शा पास भएको छ छैन ?
९. संझौता विपरित निजी क्षेत्रले विभिन्न संरचनाहरू निर्माण गरिरहँदा तहाँ समितिबाट के कस्तो कारवाही भयो ?
१०. समितिको स्वामित्वमा रहेको चल अचल सम्पत्तिको संरक्षण एवं रेखदेख गर्ने मुख्य जिम्मेवारी तपाईं कार्यकारी निर्देशकको हो । संग्रहालय परिसरभित्र निजी क्षेत्रले संरचना निर्माण गरिरहँदा कार्यकारी निर्देशकको हैसियतले आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गरेको देखिँदैन । यसमा तपाईंको भनाइ के छ ?
११. अन्तिममा तपाईंको भन्नु केही छ कि ?

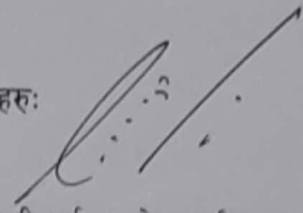
प्रस्तुत प्रश्नावलीहरू छानविन समितिबाट प्राप्त गरी म आफैले जवाफ तयार गरी पठाएको हुँ ।

मिति २०७८/०९/२५ का निर्णयहरूः

निर्णय नं १. निम्न व्यहोराका प्रश्नावलीहरूको जवाफ पुरातत्व विभागका इ.श्री पूर्ण ब. श्रेष्ठ मार्फत माग गर्ने निर्णय गरियो ।

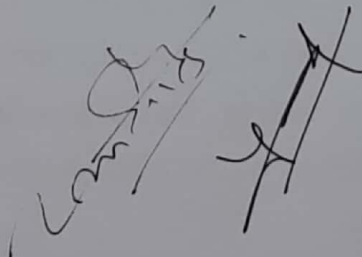
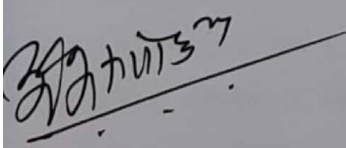
छानविन समिति मार्फत पुरातत्व विभागका इ. पूर्ण ब. श्रेष्ठलाई सोघपुछ गर्न तयार गरिएका प्रश्नावलीहरू

१. साविक क्याफेटेरिया भाडामा दिने विषयमा तोकिएको भाडा दर कायम गर्न के कस्ता आधार लिनु भएको थियो ?
२. साविक क्याफेटेरिया भाडामा दिने विषयमा तोकिएको भाडा दर कायम गर्ने कार्यमा क - कसको सहभागिता थियो ?
३. साविक क्याफेटेरिया भाडामा दिने विषयमा भाडा दर मूल्यांकन गर्ने विषयमा कहि कतै बाट दवाव थियो कि ?
४. साविक क्याफेटेरिया भाडामा दिने विषयमा कायम भाडा दर न्यून भएको गुनासो आइरहेको छ । यसमा तपाईंको धारणा के छ ?

निर्णय नं २. नारायणहिटी दरबार संग्रहालय परिसरभित्र रहेका ऐतिहासिक, सांस्कृतिक एवं पुरातात्विक सम्पदाहरूको संरक्षण गर्ने सन्दर्भमा साविक क्याफेटेरिया भाडामा दिने विषय र निर्माणाधीन नयाँ संरचनाहरूका बारेमा पुरातत्व विभागका महानिर्देशकसंग राय प्रतिक्रिया माग गर्ने निर्णय गरियो ।

४. संग्रहालय सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था

नारायणहिटी दरबार संग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समितिको स्वामित्वमा रहेका जग्गा तथा संरचनाहरूको व्यवस्थापन गर्ने विषयमा मार्ग निर्देशन गर्ने प्रमुख कानून भनेको नारायणहिटी दरबार संग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समिति (गठन) आदेश, २०७६ नै रहेको देखिन्छ । सो गठन आदेशको दफा ३ मा समितिको गठन एवं दफा ४ मा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार उल्लेख छ । यसमा संग्रहालय र स्मारकको संरक्षण गरी संग्रहालयको नाममा रहेको सम्पत्तिको व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने तथा संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने कर्तव्य समितिको हो भनिएको छ । त्यसैगरी सो गठन आदेशको दफा ८ मा कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकेको छ । सोही गठन आदेशको दफा ४ को प्रावधान हेर्दा संग्रहालयको नाममा रहेको सम्पत्तिको व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने दायित्व विकास समिति र कार्यकारी निर्देशकको हो । सोही गठन आदेशको दफा ८ को (ज) कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकारमा मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिई संग्रहालय र स्मारकको संरक्षण एवं उपयोगका लागि निजी क्षेत्रसँग सम्झौता गरी स्मारक र दरबार परिसरमा अत्यावश्यक सेवा सुविधा प्राप्त गर्ने व्यवस्था छ ।

५. बोलपत्र सम्बन्धी व्यवस्था:

नारायणहिटी दरबार संग्रहालयभित्र क्याफेटेरिया भवन भाडामा दिने सम्बन्धमा प्रथमपटक मिति २०७७।०४।२६ मा बोलपत्र आह्वानको सूचना भएको, उक्त सूचना बमोजिम कुनैपनि बोलपत्र नपरेकाले मिति २०७७।०५।२६ मा पुनः म्याद थप गरी सूचना प्रकाशित भए बमोजिम नारायणहिटी दरबार संग्रहालय परिसरभित्रको क्याफेटेरिया संचालन गर्ने कार्य तर्फ बतास एसोसियट्स प्रा.लि. , होटल आनन्द प्रा.लि. र वि.पि.एस.लिजिड एण्ड म्यानेजमेन्ट प्रा.लि. गरी ३ वटा बोलपत्रहरू पेश भएको देखियो । यसरी ३ वटा बोलपत्र मध्येबाट कर बाहेकको कबोल अंक प्रति महिना पहिलो वर्ष रु २,२१६१८/- , दोस्रो वर्ष २,४३,७७९/८० र तेस्रो वर्ष २,६८,१५७/७६ कबोल अंक रहेको वि.पि.एस. लिजिड एण्ड म्यानेजमेन्ट प्रा.लि.(नाम संशोधन भइ वि.म्यानेजमेन्ट प्रा.लि. भएको) को बोलपत्र फर्म स्वीकृत भएको देखिन्छ ।

स्वीकृत बोलपत्र फर्म बाहेकका अन्य बोलपत्रहरू मध्ये होटल आनन्द प्रा.लि.ले कबोल अंक प्रति महिना पहिलो वर्ष रु २,२०,५००/- , दोस्रो वर्ष २,४२,५५०/- र तेस्रो वर्ष २,६६,८०५/- कबोल अंक गरेको र बतास एसोसियट्स प्रा.लि.ले कबोल अंक प्रति महिना पहिलो वर्ष रु १,६०,५००/- , दोस्रो वर्ष १,७६,५५०/- र तेस्रो वर्ष १,४९,२०५/- कबोल अंक गरेको देखिन्छ ।

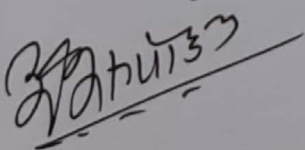
पेश भएका फर्महरू मध्ये बतास एसोसियट्स प्रा.लि.ले समितिको न्यूनतम मूल्यांकन रकम भन्दा कम कबोल गरेको हुँदा मूल्यांकन प्रकृत्यामा समावेश नगरेको र बाँकी २ वटा बोलपत्र फर्महरू मध्ये रु १,११८/- फरक पारी पेश भएको वि.पि.एस.लिजिड एण्ड म्यानेजमेन्ट प्रा.लि.को बोलपत्र फर्म स्वीकृत भएको देखिन्छ ।

माथि उल्लेखित तीन वटै फर्महरूको शेयरवाला सदस्यहरूको विवरण केलाउँदा तीन वटा फर्ममा आनन्द राज बतास, शान्तराज बतास , विपेन्द्र राज बतास र ओस्कार बतास शेयर सदस्य रहेको देखियो । शेयर सदस्यहरू आनन्द राज बतास, शान्तराज बतास र विपेन्द्रराज बतास तीनै जना राम प्रसाद बतासका छोराहरू र ओस्कार बतास आनन्दराज बतासको छोरा रहेको देखिन्छ । यसरी हेर्दा तीन वटा फर्मका चारै जना शेयर सदस्यहरू एउटै परिवार भित्रका देखिन्छन् ।

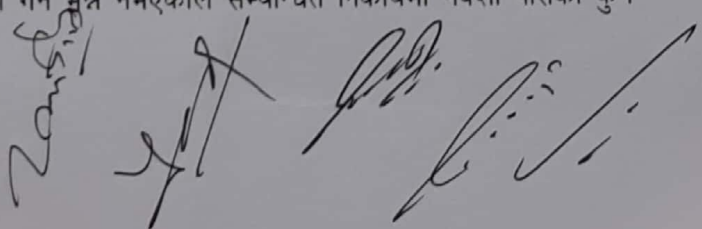
उल्लेखित व्यहोरा विश्लेषण गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २६ को उपदफा ६ मा – यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि कुनै बोलपत्रदाताले आपसमा मिलोमतो गरी बोलपत्र दाखिला गरेको प्रमाणित भएमा तेस्ता बोलपत्रहरू रद्द हुनेछन् भन्ने व्यवस्था रहेको देखिँदा एउटै परिवारभित्रका शेयर सदस्यहरू रहेका फर्महरू र न्यूनतम मूल्यांकन भन्दा थोरै रकम मात्र फरक पारी फर्महरू पेश भएको देखिएकोले मिलोमतो हुन सक्ने देखिन्छ ।

६. निर्माणाधीन संरचनाको नक्शा पास सम्बन्धी विषय

नारायणहिटी दरबार संग्रहालयभित्र हाल निर्माणाधीन भवनको सम्बन्धित निकायबाट नक्सा पास भए नभएको विषय विकास समितिका कार्यकारी निर्देशकलाई सोधिएकोमा संग्रहालयको २०७७।०९।१७ को संज्ञौता अनुसार पहिलो पक्षले यस संग्रहालयमा २०६७।०६८ मा निर्माण भइसकेको क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भवनको मात्र संज्ञौता गरिएको र सो बाहेक संग्रहालयको वातावरण सुधार र बगैँचा सौन्दर्य गर्न मात्र स्वीकृत दिइएकोले अन्य कुनै पनि स्थायी संरचना निर्माण गर्ने भन्ने नभएकोले सम्बन्धित निकायमा नक्शा पासको कुनै

४

द्वारवाही बचलाईएको भन्ने जसक प्राप्त भएकाले उक्त निर्माणको संरचनाहरू नक्सा माग गर्दा निर्माण हुने गरेको देखिन्छ । यसबाट प्रचलित भवन निर्माण आधारसहित र भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड व्यवधान भएको देखिन्छ ।

७. क्याफेटेरियाले ओगट्ने क्षेत्रफल

नारायणहिटी दरबार संग्रहालयको परिसरभित्र क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन गर्ने दिने सन्दर्भमा क्यान्टिनले प्रयोग गर्न पाउने क्षेत्रफल र सिमाङ्कन भएको देखिएन । घर र घरले ओगटेको क्षेत्रफलको बाडा कायम गरी सोही अनुसार संझौता भएको देखिन्छ । दरबार संग्रहालयको परिसरभित्र भनिएको छ तर कुन स्थानमा कति क्षेत्र प्रयोग गर्ने र कहाँदेखि कहाँसम्मको भू-भागमा क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन गर्ने विषय एकीन गरी संझौता गरेको पाइएन । दोस्रो पक्षले दक्षिण प्रवेश द्वारदेखि भित्रपट्टी रहेको पश्चिम तर्फको अनुमानित १४ रोपनी जग्गालाई नै दरबार लगाई घेरेको अवस्था फिन्ड अवलोकन गर्दा देखिएको छ ।

८. क्यान्टिन/क्याफेटेरिया निर्माण गर्ने सम्बन्धमा भएको स्वीकृति एवं सहमति

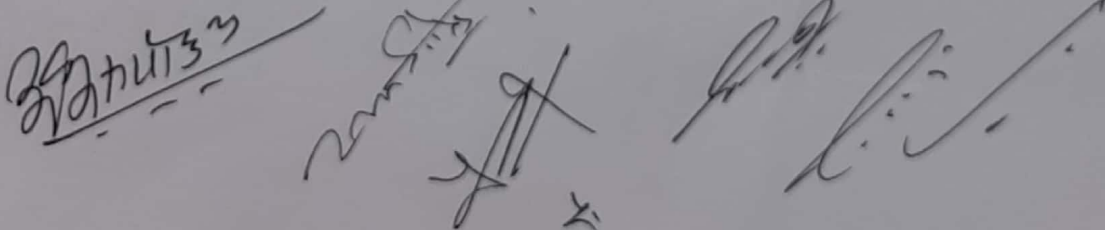
नारायणहिटी दरबार संग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समिति (गठन) आदेश, २०७६ को दफा ८ को खण्ड (ज) मा मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिई संग्रहालय र स्मारकको संरक्षण एवं उपयोगका लागि निजी क्षेत्रसँग सम्झौता गरी स्मारक र दरबार परिसरमा अत्यावश्यक सेवा सुविधा प्राप्त गर्ने अधिकार कार्यकारी निर्देशकलाई रहेको छ । नारायणहिटी दरबार संग्रहालय जस्तो महत्त्वपूर्ण र ऐतिहासिक एवं सांस्कृतिक गरिमा बोकेको दरबार परिसरभित्र व्यापारिक प्रयोजनका लागि क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन गर्न दिने विषयमा पूर्व स्वीकृति एवं सहमति रहेको देखिएन ।

९. विकास समितिको निर्णय, विकास समिति र दोस्रो पक्षबीच भएको संझौता

नारायणहिटी दरबार संग्रहालय तथा गणतन्त्र स्मारक व्यवस्थापन तथा सञ्चालन विकास समितिको मिति २०७८।११।१९ गते बसेको बैठकले गणतन्त्र स्मारक र नारायणहिटी दरबार संग्रहालयमा रहेको क्यान्टिन/क्याफेटेरिया ३ वर्ष सम्मका लागि भाडामा दिन प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव माग गरी नियमानुसार बोलपत्र आह्वान गर्न व्यवस्थापनलाई निर्देशन दिने र सोको लागि न्यूनतम भाडा दर भवनको हकमा प्रति वर्ग फिट रु १०५/- र जग्गाको हकमा प्रति वर्ग फिट रु २०/- कायम गर्ने निर्णय गरेको थियो ।

विकास समितिको निर्णय अनुसार कार्यकारी निर्देशक श्री भेष नारायण दाहाल र दोस्रो पक्ष बी.म्यानेजमेन्ट प्रा.लि.बीच मिति २०७७/०९/१७ मा बहाल सम्बन्धी करारनामा भएको देखिन्छ । करारनामाको बुँदा नं. ३ मा क्याफेटेरिया भवन माथि वा बगैँचा बरिपरि खाली जग्गामा प्रथम पक्षसँग समन्वय गरी अस्थायी प्रकृतिको स्थायी संरचना दोस्रो पक्षले बनाउन सक्ने उल्लेख छ ।

सम्झौता एवं करारनामाको बुँदा नं. २ मा हाल क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन भइरहेको घर र घरले ओगटेको जग्गाको मासिक रूपमा कर बाहेक भाडा रु. २,२९,६९८।- प्रथम पक्षलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने र क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भवन क्षेत्रदेखि बाहेक भवन र बगैँचा बरिपरि जग्गा प्रयोग गर्न परेमा प्रत्यक्ष प्रयोग भएको जग्गाको बोर्डले तोकेबमोजिमको भाडा दोस्रो पक्षले भुक्तानी गर्नुपर्ने भनिएको छ । यस बुँदाबाट विकास समितिको पूर्व स्वीकृति नलिइ जग्गा प्रयोग गर्न र स्थायी वा अस्थायी संरचना निर्माण गर्न पाइने अवस्था देखिँदैन । यस अघि भएका समितिका बैठकहरूमा भएका निर्णयहरू अध्ययन गर्दा भइरहेको

क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भवनको विषयमा उल्लेख भए पनि नयाँ स्थायी/अस्थायी संरचना बनाउन पाइने विषयमा निर्णय भएको देखिँदैन । यसरी समितिको निर्णय भन्दा फरक किसिमले बढी जग्गा र संरचना वि.म्यानेजमेन्ट प्रा.लि.ले ओगट्न सक्ने गरी कार्यकारी निर्देशकबाट संज्ञौता भएको देखिन्छ ।

१०. जग्गाको मूल्यांकन एवं दररेट निर्धारण

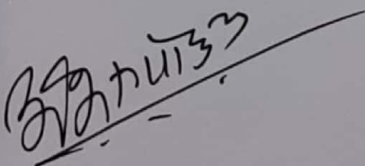
नारायणहिटी दरबार संग्रहालय परिसरभित्र क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भाडामा दिने सम्बन्धमा जग्गाको मूल्यांकन एवं दररेट निर्धारण गर्ने कार्य प्राविधिकद्वय इ. पूर्ण बहादुर श्रेष्ठ र इ. संगीता यादवले दिएको संयुक्त प्रतिवेदनबाट भएको देखिन्छ । प्रतिवेदन अध्ययन गर्दा जग्गाको मूल्यांकनको सम्बन्धमा रजिष्ट्रेसन पारित गर्ने प्रयोजनका लागि भूमि सुधार तथा मालपोत कार्यालय, डिल्लिबजारबाट निर्धारण भएको जग्गाको मूल्य र भवनको हकमा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाण्डौंबाट निर्धारण भएको भाडा दरको आधारमा मूल्यांकन भएको देखियो ।

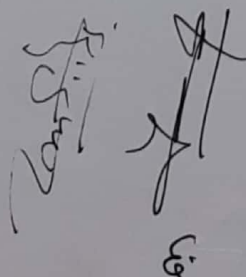
वर्तमान अवस्थामा उल्लिखित स्थान व्यवसायिक एवं व्यापारिक केन्द्रको रूपमा रहेको देखिएकाले हाल निर्धारित दररेट कायम गर्दा तत्कालीन चलन चल्तीको बजार मूल्यलाई समेत आधार मानेको नदेखिँदा कायम भएको दररेट स्वभाविक भएको महसुस गर्न सकिएन । यस विषयमा समितिका कार्यकारी निर्देशकबाट साविक क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भाडा दिने विषयमा भएको भाडा दर सम्बन्धमा भवन तथा सहरी विकास विभागका इन्जिनियर संगीता यादव र पुरातत्व विभागका इन्जिनियर पूर्ण व. श्रेष्ठ रहेको दर रेट निर्धारण गर्न गठन गरिएको प्राविधिक समितिले दिएको प्रतिवेदन र सो प्रतिवेदनका आधारमा मिति २०७६।११।१९ मा बसेको विकास समितिले तोकिएको दररेट अनुसार भाडा कायम भएको जवाफ प्राप्त भएको छ ।

११. संग्रहालयभित्र उपलब्ध सेवा सुविधा

संग्रहालयलाई एउटा ज्ञानको भण्डार बनाउन यसलाई अनौपचारिक शिक्षाको केन्द्र बनाउने कार्यका लागि शिक्षाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, मनोरञ्जनका साथसाथै ज्ञान हासिल गर्ने अध्ययन केन्द्र बनाउने र सामाजिक रूपान्तरणमा सघाउ पुग्ने गरी समाजलाई प्रेरणा दिने कार्य पनि संग्रहालयमा सञ्चालन गर्न सकिन्छ । बालबालिकाहरूका लागि Playground बनाएर मनोरञ्जनका साथसाथै ज्ञान वृद्धि गर्ने गराउने माध्यम पनि बनाउन सकिन्छ । यसका लागि संग्रहालयको परिसरभित्र के कस्ता पूर्वाधार निर्माण गर्ने ? कस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ? भन्ने विषय प्रचलित कानूनी व्यवस्था, अवलम्बन गरिएको नीति एवं कार्यक्रमहरूसँग मेल खाने हुनुपर्छ । संग्रहालयसम्बन्धी नीति एवं कानूनले निर्देशित गरिएको हुनु पर्दछ । प्रचलित नीति तथा कानूनको अधीनमा रही संग्रहालयको वास्तुकला, पुरातात्विक, सांस्कृतिक एवं ऐतिहासिक महत्व र गरिमामा हानी नोक्सानी एवं हास नहुने गरी संग्रहालयको आन्तरिक सुरक्षामा आँच नपुग्ने गरी, संग्रहालयको सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनमा टेवा पुग्ने गरी यसलाई अवलम्बन गर्न सक्नुपर्छ ।

संग्रहालयको स्वामित्वमा रहेको जग्गाको अवस्था, आन्तरिक शान्ति सुरक्षाको विषय, संग्रहालयमा रहेका सम्पदाको गरिमा र महत्वको संरक्षण जस्ता विषयहरूको विश्लेषण गरी संग्रहालय परिसरभित्र व्यापारिक प्रयोजनका लागि क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन गर्न दिने नदिने विषयमा नीतिगत स्पष्टता एवं कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएन ।

१२. स्थलगत अवलोकनबाट देखिएका पक्षहरू

मिति २०७८।०९।२३ गतेका दिन छानबिन समितिका सम्पूर्ण सदस्यहरूबाट नारायणहिटी दरबार संग्रहालय परिसर भित्रको छानबिन गर्नु पर्ने जग्गाको स्थलगत अवलोकन गरियो । अवलोकनको क्रममा संग्रहालय परिसरभित्र दक्षिण प्रवेश द्वारको पश्चिम पट्टीको करीब १४ रोपनी जग्गामा केही पुराना भवन संरचनाहरू रहेका र दोस्रो पक्षले तारबार लगाई विभिन्न देहायका संरचनाहरू निर्माण गरिरहेको देखियो । यसरी निर्माणाधीन संरचनाहरू मध्ये लगाइएको तारबारहरू र करिब १२ वटा सटरहरू भत्काइरहेको अवस्था पनि देखियो। कतिपय पुराना संरचनाहरूलाई नै आधार बनाई नयाँ संरचनाहरूको निर्माण भइरहेको देखियो । अवलोकनको क्रममा लिइएका तस्वीरहरू संलग्न गरिएको छ । पुरानो दरबारकालीन बंकरमा समेत होटल संचालनको लागी तयारी गरिरहेको देखियो ।

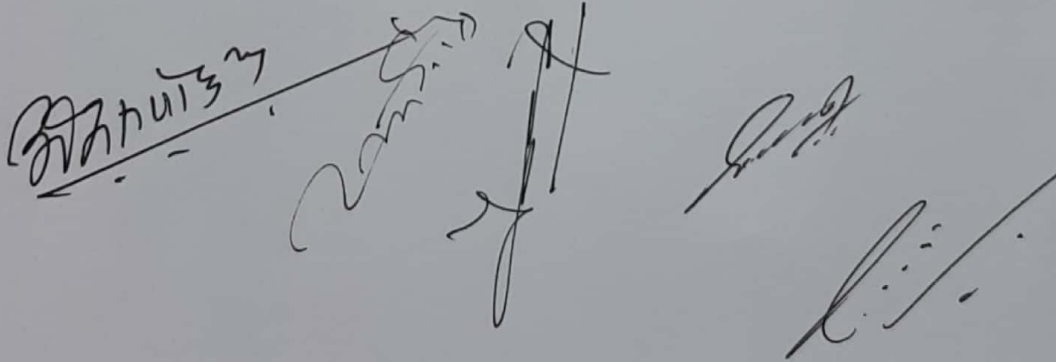
देहाय:

नयाँ निर्माणाधीन संरचनाहरू

- क. करिब १३ सय वर्ग फिटमा स्थायी शौचालयको संरचना निर्माण भएको,
- ख. करिब २० फिट उचाइ र ४० फिट जति लम्बाई रहेको फलामे रडको स्टेज/मञ्च निर्माण भइरहेको
- ग. विभिन्न स्थानमा ७ वटा प्रतिकालयका संरचनाहरू निर्माणाधीन रहेका,
- घ. उत्तरतर्फ रहेको पुरानो पर्खाललाई आधार बनाई १ इन्चको नयाँ पर्खाल लगाइ दक्षिण फर्काइएका १२ वटा फलामे सटरहरू निर्माणाधीन रहेका ,
- ड. उक्त स्थानमा रहेको पिपलको रुख वरिपरि पर्खाल निर्माण हुँदै गरेको ,

साविकका संरचनाहरू

- क. केहि बर्ष पहिला निर्माण भएको क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भवन रहेको,
- ख. पुरानो संरचनाको एउटा शौचालय भवन रहेको,
- ग. बंकरको भित्री भागमा मर्मत सम्भार भइरहेको

तस्वीरहरु

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

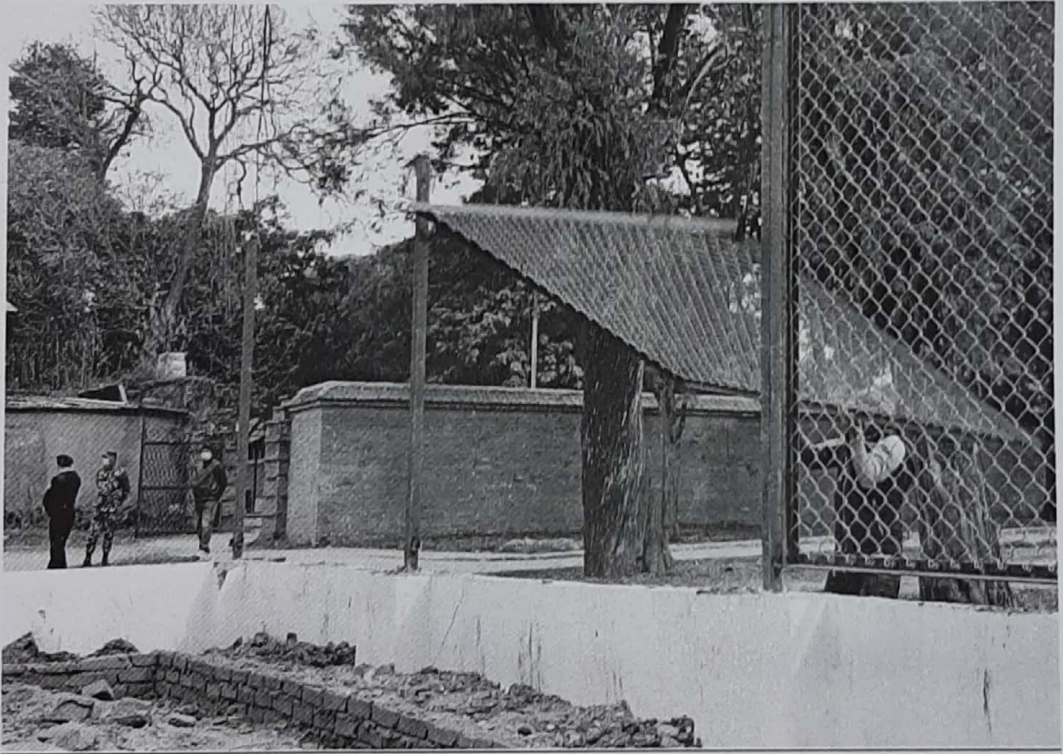
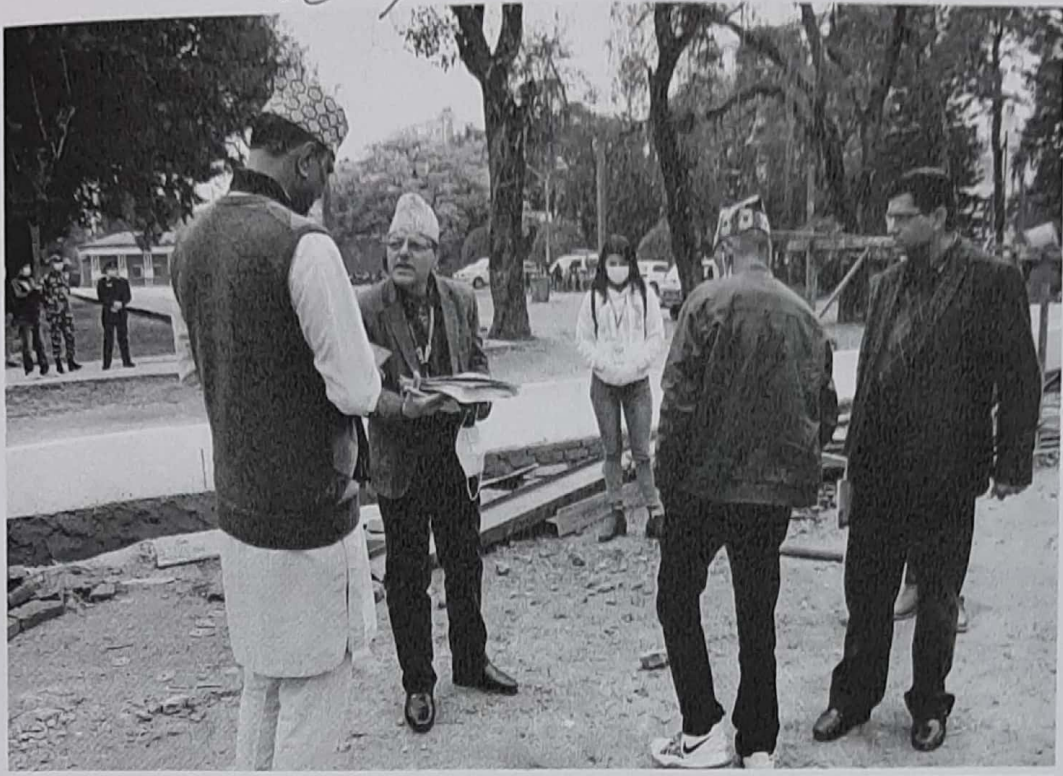
Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

८.

अनुमति
20/11/2019
H

L.S.

5

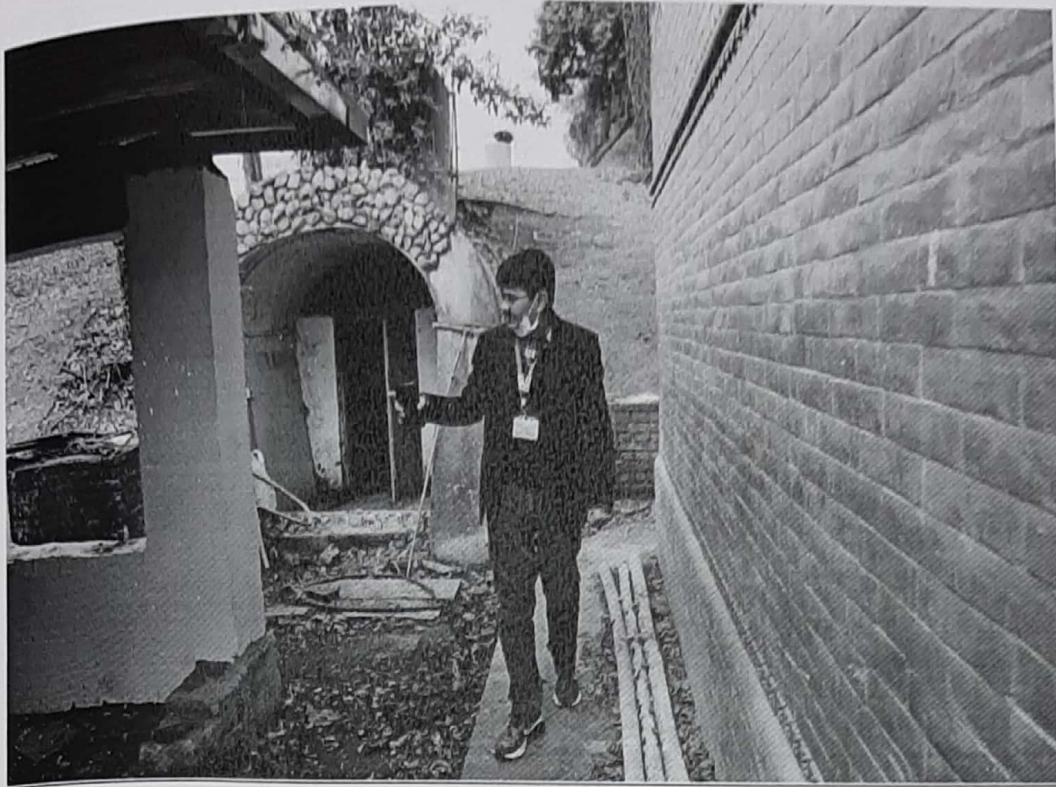
Stahuis

~~2011~~

~~17~~ ~~18~~

90.

Handwritten signature

Handwritten signature

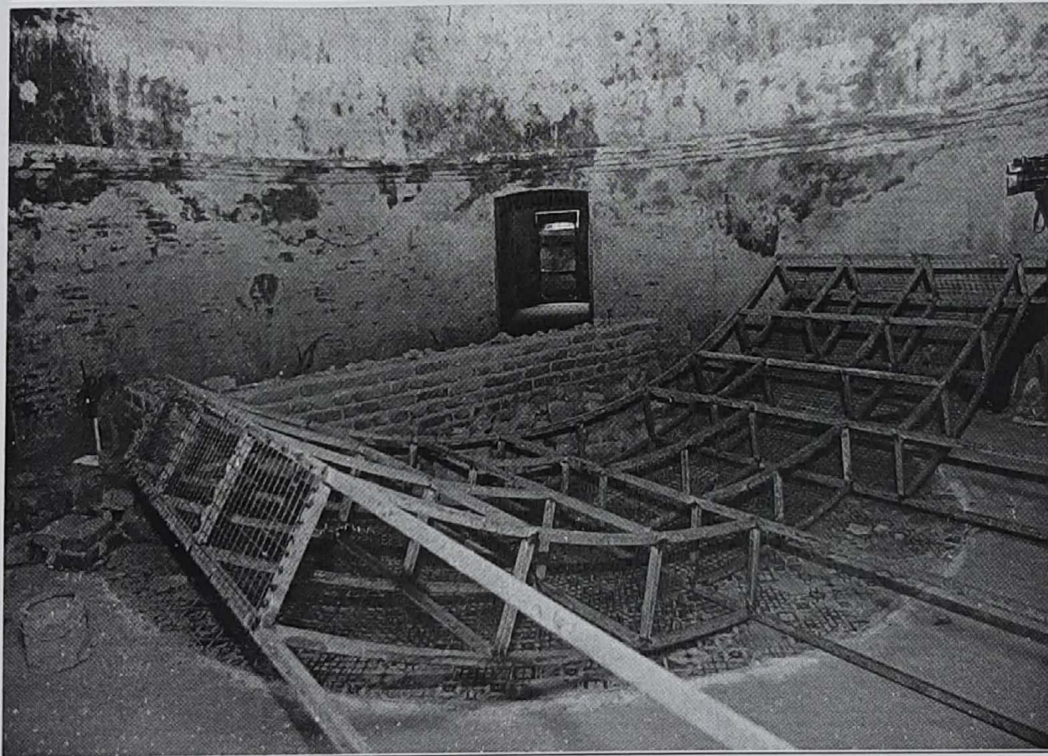
Handwritten signature

Handwritten signatures and text in Urdu script, including the word "تعمیر" (Construction) and several illegible signatures.

Handwritten signatures and scribbles, including the word "Baituz" and other illegible marks.

Handwritten signature

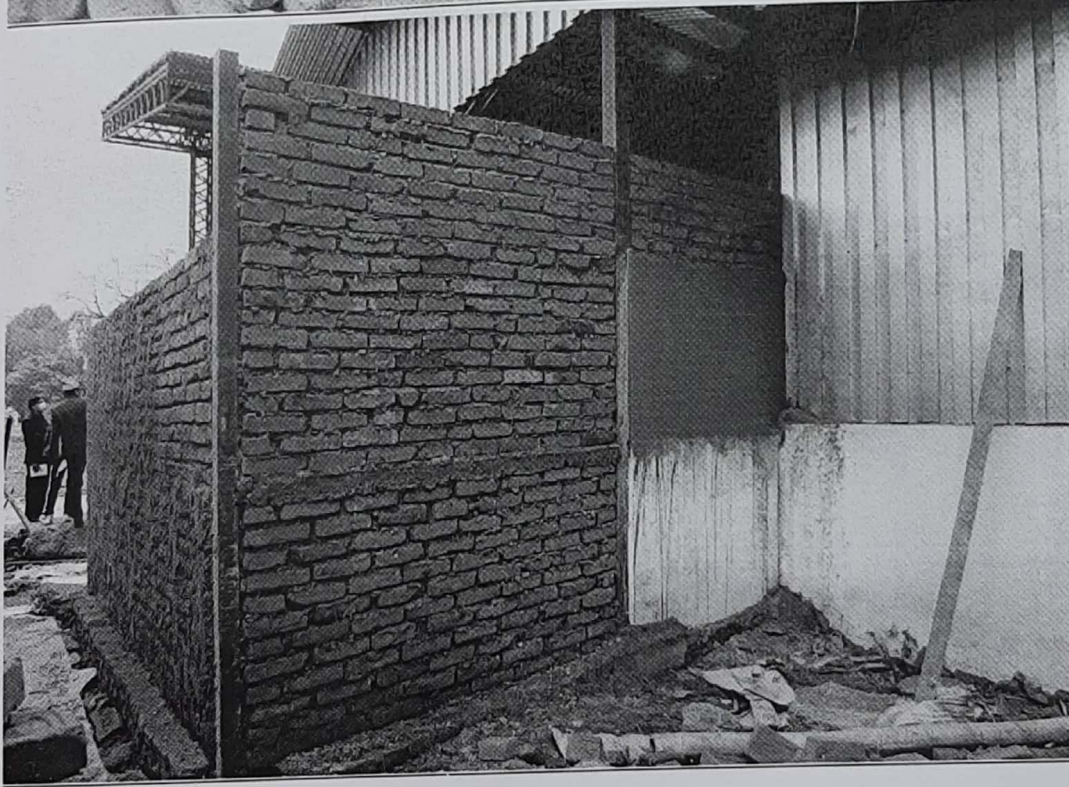
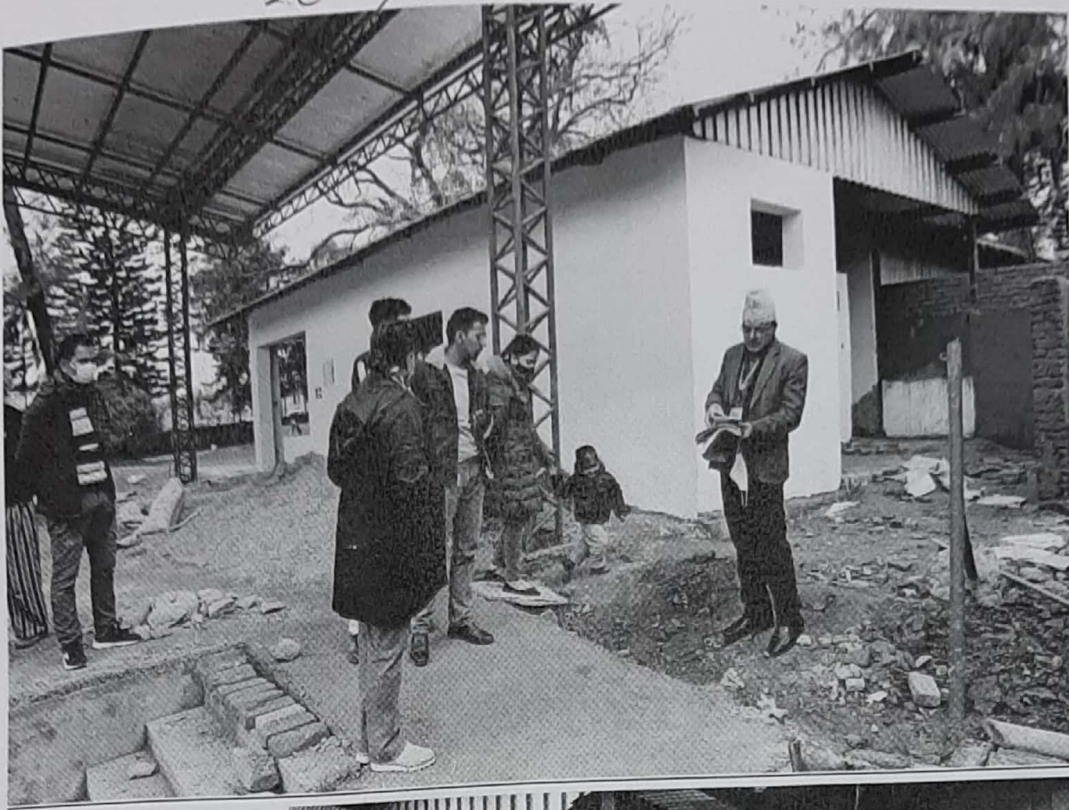
Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

39thuis

2015
A

Li

92.

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

29/11/23

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

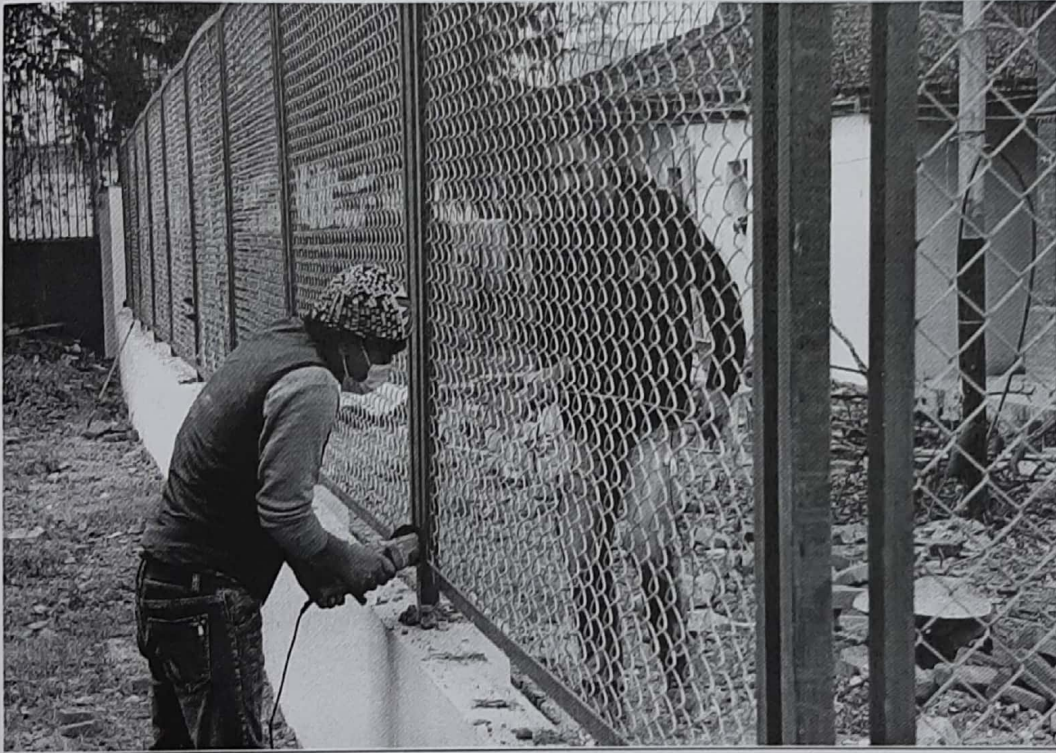
33/11/37

20/11/37

[Signature]

Handwritten signature

Handwritten signatures and scribbles

Handwritten signature

१३. निर्माण कार्यको वर्तमान अवस्था

छानबिन समितिको बैठकबाट निर्णय भए अनुसार निर्माण कार्य सञ्चालन भइरहेको वा स्थगित रहेको भनी समितिका कार्यकारी निर्देशकलाई सोधिएकोमा विकास समितिका कार्यकारी निर्देशकबाट जानकारी प्राप्त भए अनुसार हाल निर्माण कार्य स्थगित रहेको पाइएको छ । विकास समितिले मिति २०७८/०९/२० गते दोस्रो पक्ष श्री बी. म्यानेजमेन्ट प्रा.लि. लाई पत्राचार गरी अर्को आदेश नभएसम्मका लागि निर्माण कार्य तत्काल रोक्न र समितिसंग समन्वय नगरी निर्माण गरेका र संज्ञौतामा उल्लेखित क्षेत्रभन्दा बढी क्षेत्रमा निर्माण गरिएका सम्पूर्ण संरचनाहरू हटाउन अनुरोध गरेको देखिन्छ । मिति २०७८/०९/२३ गते समितिका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरूबाट भएको स्थलगत अवलोकनका क्रममा समेत निर्माण कार्य स्थगित रहेको र केहि निर्माणाधीन टहराहरू र पर्खालमा राखिएका जालीहरू भत्काइरहेको देखियो ।

१. सुझाव एवं निष्कर्ष

क. क्यान्टिन/क्याफेटेरिया संचालन गर्नका लागि क्याफेटेरियाले प्रयोग गर्न पाउने क्षेत्रफल र स्थानको स्पष्ट सीमांकन भएको देखिएन । क्यान्टिन/क्याफेटेरियाले प्रयोग गर्न पाउने क्षेत्रफल र स्थान स्पष्ट सीमाङ्कन नगरी क्यान्टिन/क्याफेटेरिया सञ्चालन गर्न दिएको देखिदा बढी क्षेत्र ओगटी थप निर्माण कार्य गर्न प्रोत्साहन भएको देखिन्छ ।

ख. नारायणहिटी दरवार संग्रहालय प्रवेश गर्ने दक्षिण पट्टिको प्रवेशद्वार नजिक समितिको स्वामित्वमा रहेको जग्गामा समितिसंग पूर्व स्वीकृति र समन्वय नगरी नयाँ संरचनाहरू निर्माण भइरहँदा विकास समितिका कार्यकारी निर्देशकबाट विकास समितिको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्तिको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि अनुगमन, निरीक्षण तथा रेखदेख गर्ने जिम्मेवारी पुरा गरेको देखिएन ।

[Handwritten signature]

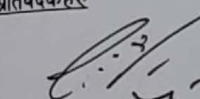
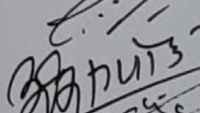
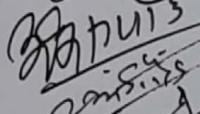
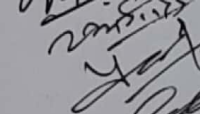

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

- ग. संझौता विपरित वि.म्यानेजमेन्ट प्रा.लि. ले नयाँ संचरना निर्माण गर्दा विकास समितिका कार्यकारी निर्देशकबाट कुनै पनि कानूनी कारवाही गरेको पाइएन । निर्माण कार्यलाई तत्काल रोक्न र निर्माण नै हुन नदिने तर्फ पनि कुनै पहल भएको देखिएन ।
- घ. समितिको निर्णय एवं प्रदत्त अधिकारभन्दा बढी विषय समावेश गरी कार्यकारी निर्देशकबाट वि.म्यानेजमेन्ट प्रा.लि. संग संझौता गरेको देखियो ।
- ङ. क्यान्टिन/क्याफेटेरिया भाडामा लगाउन निर्धारित दररेट कायम गर्दा तत्कालीन चलन चल्तीको बजार मूल्यलाई समेत आधार मानेको नदेखिदा कायम भएको दररेटलाई स्वभाविक मान्न सकिएन ।
- च. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा २६ को उपदफा ६ मा व्यवस्था भए बमोजिम एउटै परिवारभित्रका शेयर सदस्यहरू रहेका तीन वटा फर्मका बोलपत्रदाताहरू आपसमा मिलोमतो गरी न्यूनतम मूल्यांकन रकम रु २,२०,४४०/२६ भन्दा रु १,१७७/७४ पैसा मात्र बढी कबोल गरी ठेक्का संझौता गरेको देखिदा ठेक्का संझौता कार्यमा एक आपसमा मिलोमतो भएको हुन सक्ने देखिन्छ ।
- छ. आधिकारिक निकायबाट नक्सा पास नगरी एवं निर्माण स्वीकृती नलिई र मन्त्रालय एवं विकास समितिको पूर्व स्वीकृति नलिई अनुमानित १४ रोपनी क्षेत्रफल रहेको जग्गामा थप नयाँ संरचनाहरू निर्माण भएको देखिन्छ । दोस्रो पक्षको रूपमा रहेको वि.म्यानेजमेन्ट प्रा.लि. ले अनुमति पाएको भन्दा बढी क्षेत्रफलको जग्गामा स्वीकृति नलिई नयाँ संरचनाहरू निर्माण गरेको देखिएकोले निर्माण कार्य तत्काल रोकी सम्बन्धित निकायबाट आवश्यक कारवाही हुनुपर्ने देखिन्छ ।

प्रतिवेदकहरू

	श्री होम प्रसाद लुइटेल्, सहसचिव	संयोजक
	श्री टेक नारायण पौडेल, उपसचिव (प्रशासन)	सदस्य
	श्री सूर्य मणि गौतम, उपसचिव (लेखा)	सदस्य
	श्री पुरुषोत्तम खतिवडा, उपसचिव (कानून)	सदस्य
	श्री टंक बहादुर नेगी, शाखा अधिकृत	सदस्य सचिव

मिति- २०७८ साल पौष २५ गते आइतवार ।